

ŠTÁFLOVA CHALUPA

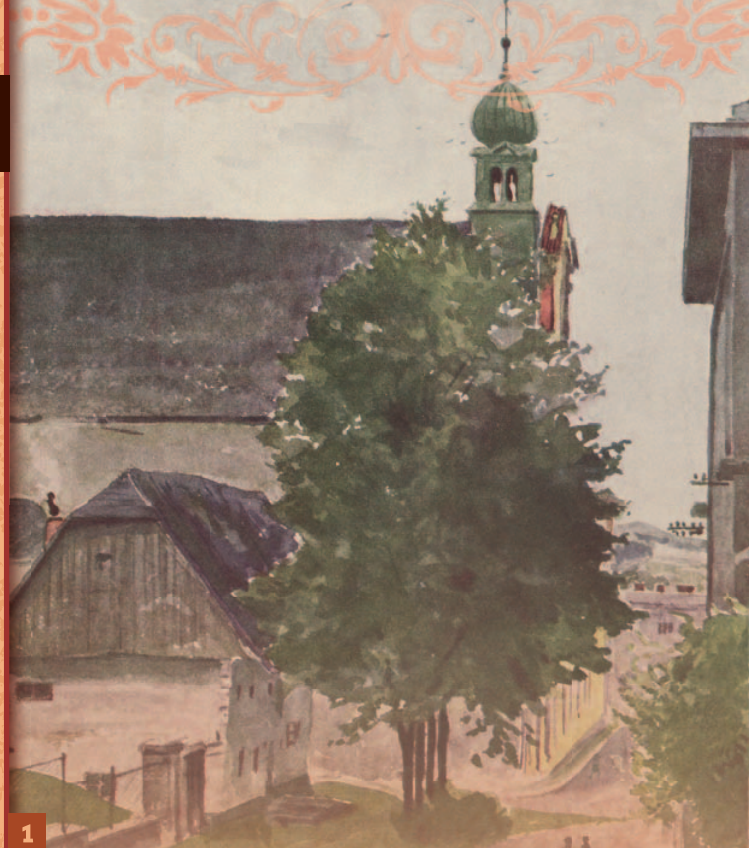
Pozdně středověký dům čp. 2015, nazývaný Štáflova chalupa, najdete v Havlíčkově Brodě na rozcestí hlavní ulice, vedoucí z Havlíčkova náměstí směrem na Prahu, a odbočující ulice Barbory Kobzinové. Na nepřipraveného diváka působí jako zjevení – jako by sem byl přesazen z výjimečně věrohodné vesnické filmové scenerie středověkého charakteru. Nevšední působivost domu umocňuje i jeho výrazný kontrast vůči sousedící památce – budově někdejšího klášterního kostela augustiniánů s přístavbou kamenné kaple Božího hrobu, nad kterou se díky svažitému terénu dům tyčí jako výrazná dominanta.

Tato situace znamenala pro dům před dvěma sty padesáti lety bezprostřední hrozbu (byť výklad nejstarších písemných zpráv o zástavbě v těchto místech není zatím jednoznačný): těsné sousedství malého stavení, ve kterém byla v letech 1735 až 1741 se značnou pravděpodobností provizorně umístěna latinská škola, klášteru do té míry vadilo, že jej roku 1745 od města odkoupil výslovně proto, aby mohl provést jeho demolici. K té ale nedošlo, dům byl posléze prodán do soukromých rukou a jeho držitelé jsou od druhé poloviny 18. století již spolehlivě známi.

Až do nedávné minulosti byl dům dědictvím rodu Štáfů (odtud pochází i vžitý název), jehož vliv zasahoval daleko za hranice Čech. Havlíčkobrodská větev tohoto rodu se zapsala do povědomí uměleckými díly malíře Arnošta (Áry) Štáfky, který ve starobylém domku bydlel během války, a také tvorbou Otakara Štáfky, grafika a malíře působícího v Praze, který rovněž namaloval řadu obrazů inspirovaných starým Brodem a jeho rázovitou architekturou. Rodina Štáflova byla významným příznivcem skautského hnutí.

Po 2. světové válce (1945) se na pět let jedna místnost chalupy proměnila ve skautskou klubovnu.

Od původních majitelů byl objekt zakoupen do majetku města v roce 1992. O rok později stavebně historický průzkum potvrdil, že je zcela ojedinělou vzácnou památkou v českých zemích, tzv. středově-

1

2

kým typem dřevěného domu. Město čekala finančně náročná rekonstrukce v letech 1996–1999. Jejím výsledkem byla i téměř původní podoba objektu za podpory Okresního úřadu Havlíčkův Brod, Ministerstva kultury ČR a Památkového ústavu Pardubice.

Starobylý ráz vtiskuje domu především charakteristika jeho podélného řezu – blok obytné místnosti v přední části objektu je natolik vysoký, že mu pod touž střechou odpovídá patrové řešení ve střední a zadní části domu. Střecha, která na odvrácené straně sjíždí nad přízemní druhý trakt, se vůbec chová vůči přední světnici zvláštním způsobem, obvyklým ale u nejstarších vesnických domů na Vysočině – místnost je ve svém čele obkročena masivní kozovou konstrukcí, takže váha krovu na ní nespočívá.

Přední místnost je pod hliněnými omázkami roubená, s vysokými úseky stěn nad okny. Tato anomálie se vysvětlila při průzkumu, kdy byla na boční stěně na straně do ulice uprostřed nad oběma okny odhalena zárubeň okna třetího. Tato situace vždy znamená mimořádně stáří objektu, protože formace s horním oknem signalizuje stavbu místnosti ještě v tradici vysoké středověké dymné jizby, ve které sloužilo horní okno jako větrací pro odvod kouře. Takto vybavené prostory se v maloměstském prostředí vyskytovaly nejpozději do druhé poloviny 16. století, takže dům, přesněji jeho nejstarší dochovaná část, se rázem zařadil nepříliš početné skupiny nejstarších dochovaných dřevěných obytných objektů středověkého typu.

Snaha ověřit tuto hypotézu podrobným archeologickým výzkumem, který by doložil typ původního vytápěcího zařízení však vyšla naprázdno – v příslušném koutu obytné místnosti byl bezprostředně pod podlahou sterilní povrch zeminy bez stavebních zásahů. To znamená, že tu zřejmě nikdy nestála těžká pec, se kterou si představu dymného vytápění spojujeme, ale asi již od počátku lehká kachlová kamna, obsluhovaná z přilehlé černé kuchyně. Vysvětlení rozporu zřejmě spočívá v možném spojení starého, tradičního způsobu konstrukce místnosti, obvyklého v té době ještě ve vesnickém prostředí, s pokrokovějším způsobem vytápění, běžným již ve městě.

Již nejstarší pozdně středověký dům měl jistě trojdílný půdorys a tudíž rozsah podobný dnešnímu, ale s výjimkou zmíněné

3

přední světnice byl přestavován v pozdějších staletích. Barokní z 18. století je bezpochyby přezdění stěn zbývající části hlavního traktu přízemí, roubení patra nad nimi, krov a zmíněná kozová konstrukce obkružující starou přední světnici. Ještě mladší může být zděná podoba zadního rozšíření domu v přízemí a možná i výsledný stav obou černých kuchyní. Kuchyně však nemohou být mladší než z poloviny 19. století, kdy končil tradiční nepřímý způsob vytápění s dole otevřenými komíny dymníkového typu a začínalo přímé obsluhování sporáků a kamen, které vyžadovalo dole uzavřené tahové komíny.

Obr. 1: reprodukce obrazu, autor: Otakar Štáfl

Obr. 2: dymná jizba

Obr. 3: antikvariát, foto: Libor Blažek

4

5

Při posledních památkových úpravách byly v domě odstraněny nejmladší zásahy, které se snažily co nejvíce ze starého charakteru objektu skrýt a potlačit. Především nejstarší obytná místnost se tedy opět objevila ve svém starobylém, byť stářím poznamenaném stavu.

Od roku 2001 je v objektu v provozu antikvariát. V roce 2010 byla Štáflova chalupa vyhlášena národní kulturní památkou.

Obr. 4: stálá expozice skautingu
Obr. 5: půdní prostory (detail krovu)

PŮDORYS PŘÍZEMÍ DOMU v barevném vyhodnocení stavebně historického průzkumu.

- *Modře jsou vybarveny stěny a prostor obytné místnosti zřejmě ze 16. století.*
- *Hnědě jsou vybarveny stěny a prostor barokní přestavby z 18. století.*
- *Zeleně jsou zásahy z 1. poloviny 19. století.*
- *Žlutě jsou novodobé úpravy z 20. století.*

Kontakt: **ŠTÁFLOVA CHALUPA**
ul. Barbory Kobzinové 2015,
580 01 Havlíčkův Brod
tel.: +420 604 130 962 (Igor Domkář),
e-mail: antikhb@seznam.cz, www.antikhb.cz

Otevírací doba: **Pondělí 10.00–17.00 hod.**
Úterý 10.00–17.00 hod.
Středa 12.00–17.00 hod.
Čtvrtek 12.00–17.00 hod.
Pátek 12.00–17.00 hod.
Sobota 9.00–12.00 hod.
Neděle zavřeno

Jiný termín otevření – nutná tel. domluva (p. Domkář)

Vydalo: Město Havlíčkův Brod v roce 2022
Turistické informační centrum, tel. 569 497 357, 353;
www.muhb.cz, e-mail: icentrum@muhb.cz
Graf. zpracování: www.judacreative.cz, foto: Zdeněk Málek

PODPOŘIL

Kraj Vysocina

HAVLÍČKŮV BROD

Štáflova
CHALUPA

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA

Vysocina